

maar zelden boven de f 150 per maand, hetgeen, ook wanneer men rekening houdt met het feit dat de zeeman tijdens zijn reizen kosteloos gevoed en gehuisvest werd, nauwelijks meer was dan geschoolde industrie-arbeiders ontvingen. Naast die gages konden premies betaald worden, bijvoorbeeld voor overwerk. Daarenboven werd van september '39 af een oorlogsbonus uitgekeerd aan de bemanningen van die schepen die gevaarlijke trajecten moesten afleggen. Door de laagte van de gages kon die oorlogsbonus soms wel oplopen tot 150% van de gage.

De zeeman kreeg, ook vóór de oorlog, die gage niet in volle omvang uitbetaald. Had hij een gezin (en dat was regel), dan kreeg dat gezin het grootste gedeelte van het bedrag (dit waren de z.g. week- en maandbrieven) toegezonden: wekelijks in het geval van het lagere personeel, maandelijks in dat van het hogere.

Hoeveel opvarenden van de koopvaardij vóór de oorlog tot vakorganisaties toegetreden waren, weten wij niet. Er waren een Vereniging van Nederlandse Gezagvoerders en Stuurlieden ter Koopvaardij, een Vereniging van Scheepswerktuigkundigen, en een Vereniging van Radiotelegrafisten ter Koopvaardij (en bij de Luchtvaart), maar daar waren lang niet alle betrokkenen lid van. Het lagere personeel kon zich aansluiten bij de tot het NVV behorende Centrale Bond van Transportarbeiders, maar de organisatie-drang was niet sterk geweest, waarbij het feit dat de zeeman krachtens zijn beroep veelal buitengaats was, een rol gespeeld kan hebben. Een collectieve arbeidsovereenkomst kende de scheepvaart niet. Zij kende evenmin een ziekteverzekering en voor de regeling van de gevolgen van ongevallen was in '19 wel een wet afgekondigd, maar de uitvoering van die wet was aan de rederijen overgelaten – sommige rederijen hadden toen een stichting in het leven geroepen (de Stichting Zcerisico), maar anderen waren daar buiten blijven staan. Voorts kenden de meeste rederijen geen wachtgeldregeling en geen vakantieregeling en aan boord van de schepen gold de wettelijke achturedag niet. De Nederlandse rederijen staken met dit alles overigens niet ongunstig af bij de buitenlandse – internationaal was de koopvaardij in sociaal opzicht achtergebleven; de Engelse rederijen kenden bijvoorbeeld voor hún opvarenden bepaald niet gunstiger regelingen dan de Nederlandse.

Het eerste punt wat op dit gebied na de oprichting van de *Shipping* aan de orde kwam, was de oorlogsbonus. Voor de opvarenden van alle Engelse en andere in dienst van Engeland varende schepen gold een uniforme *war-bonus* van £ 5 per week (en £ 2½ voor de jongmaatjes). De eerste circulaire welke van het bestuur van de *Shipping* uitging, hield in dat de percentage-regeling die bij de Nederlandse oorlogsbonussen gegolden had, afgeschaft werd: iedereen zou voortaan £ 5 per week krijgen (de jongmaatjes £ 2½),